

Сокол Т.Г.

**СТАНОВЛЕНИЕ И СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
ПОДГОТОВКИ КАДРОВ ДЛЯ СФЕРЫ ТУРИЗМА В БОЛГАРИИ.**

В статье раскрываются этапы становления и подается общая характеристика современного состояния туристского образования в Республике Болгария.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, туристское образование, этапы становления, современное состояние.

Sokol T.G.

**FORMING AND CURRENT STATUS OF PROFESSIONAL TRAINING FOR TOURISM SPHERE
IN BULGARIA**

The article deals with the stages of forming professional training for tourism sphere in Bulgaria and the general characteristics of the current status of tourism education in Republic of Bulgaria has been analyzed.

Key words: professional training, tourism education – stages of forming, current status.

УДК 378.14:[371.381:331:45]

Тимошук О.С.

**ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ
У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ**

У статті окреслені основні проблеми підготовки вчителів технологій у галузі охорони праці та причини виникнення даних проблем. Запропоновано методи оптимізації процесу підготовки майбутніх учителів технологій, відповідно до сучасних умов.

Ключові слова: вчитель технологій, професійна підготовка, безпека учнів, охорона праці, веб-ресурси.

Актуальність проблеми. У Національній доктрині розвитку освіти зазначено, що основними напрямками оновлення змісту освіти є: особистісна орієнтація системи освіти, пріоритет загальнолюдських та національних цінностей, забезпечення якісної освіти на основі новітніх досягнень науки, культурної та соціальної практики.

Відзначимо, що сучасні глобалізаційні процеси у сфері соціальної практики акцентовані на розвитку і реалізації норм, основних принципів і прав у сфері праці, підвищення ефективності соціального захисту, розробці міжнародних заходів і програм зі сприяння здійсненню основних прав людини, покращення умов праці та життя й розширення можливостей для зайнятості і підвищення рівня охорони праці в усіх галузях народного господарства.

З метою підтримки сучасних геополітичних акцентів у сфері соціальної політики та безпеки праці у нашій державі укладено відповідні нормативно-правові документи. Так, у 2010 році Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та державним комітетом України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду видано спільний, міжгалузевий наказ № 969/922/216 “Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України”. Такий законодавчий крок має на меті забезпечити у майбутніх фахівців формування умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов’язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у конкретній галузі.

Очевидно, що держава таким чином намагається оптимізувати стан охорони праці у всіх галузях народної економіки. Однак процес підготовки майбутнього фахівця розпочинається ще з періоду навчання у школі, тому знання та уміння для здійснення ефективної професійної діяльності з усвідомленням необхідності обов'язкового виконання усіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях необхідно здійснювати у цей період.

Формування знань та умінь безпечної роботи й дотримання правил техніки безпеки є одним із завдань освітньої галузі "Технологія". Крім того, варто врахувати, що підростаюче покоління необхідно виховувати в умовах демократизації суспільних відносин, готовності до конкурентної боротьби на ринку праці, відродження духовності, підвищення рівня соціальної захищеності, глобальної інформатизації усіх процесів. За таких умов виникає необхідність підготовки вчителів технологій, адаптованих до сучасного стану розвитку науково-технічного прогресу та інформаційно-глобалізаційних процесів. Виникає проблема оптимізації фахової підготовки вчителів технологій у галузі охорони праці.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Питання фахової підготовки вчителів технологій останнім часом комплексно досліджується та досить широко висвітлюється на сторінках фахових видань, а також розглянуто у дослідженнях українських (А. Вихруща, Й. Гушулея, В. Курок, В. Назаренка, А. Плутка, В. Сидоренка, В. Стешенка, Г. Терещука, Д. Тхоржевського та ін.) та російських учених (П. Атутова, Я. Батишева, В. Полякова, А. Линди, В. Симоненка, М. Скаткіна, Ю. Хотунцева та ін.). Вище згадані науковці є провідними теоретиками, практиками, ідеологами розвитку освітньої галузі "Технологія".

У своїх працях видатний педагог Д. Тхоржевський висловлював думку, про те, що вчитель трудового навчання при організації занять повинен виконувати ряд специфічних вимог. Однією із основних вимог вчений вважає *створення умов для безпечної роботи учнів*; він також указує на те, що там, де вчитель приділяє достатню увагу правилам *техніки безпеки*, пильнує, щоб учні додержувались цих правил, не буває нещасних випадків [6].

Учений В. Сидоренко стверджує, що суттєве оновлення шкільної освітньої галузі викликає потребу у постійному вдосконаленні переліку спеціалізацій підготовки вчителя технологій, серед яких виділяє *"Охорона праці у виробничій діяльності"* [3].

Варто виділити думку О. Коберника, який виділяє сім головних складових компетентності вчителя трудового навчання: навчальна, культурна, інформаційно-комунікативна, соціальна, громадянська, підприємницька та *здоров'язабезпечуюча*. Очевидно, що остання із перелічених складових компетентності вчителя трудового навчання повинна забезпечувати організацію навчального процесу із дотриманням правил техніки безпеки, збереження здоров'я та працездатності учнів [2].

Існує ряд наукових праць у напрямку підвищення компетентності майбутнього педагога у галузі охорони праці, збереження здоров'я та працездатності. У різні часи даним питанням займалися О.Баб'як, Я.Бедрій, В.Заплатинський, В.Петренко, І.Поташнюк, С.Сливко та ін.

Є. Чернишова у своїх працях розглядала аспекти підготовки вчителя до формування в учнів основ знань про здоров'я та безпеку життєдіяльності людини. Основним завданням своїх досліджень автор вважає превентивне виховання учнівської молоді у контексті шкідливих звичок та інфекційних хвороб, а також вихованню в учнів здорового способу життя людини [7].

М. Петрова займалася дослідженнями у сфері професійної підготовки вчителів безпеки життєдіяльності. Вченою виявлені протиріччя між вимогами до вчителя по організації безпечних умов проведення занять і недостатнім рівнем їх спеціальної підготовки в галузі охорони праці у навчальних закладах.

У ході аналізу психолого-педагогічної літератури та нормативно-законодавчих документів виявлено, що питання професійної підготовки майбутніх учителів технологій у галузі охорони праці є актуальним, однак практично не вивченими; не визначені основні

завдання та функції вчителів технологій, які вони повинні виконувати у своїй майбутній професійній діяльності. У дослідженнях вище згаданих учених широко розглядалися питання дотримання правил техніки безпеки, однак повною мірою не розкриті питання підготовки вчителя технологій у галузі охорони праці.

Метою дослідження є визначення та аналіз проблем підготовки майбутніх учителів технологій у галузі охорони праці

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, що у школі найбільш небезпечними з точки зору травматизму є заняття трудового навчання, адже у ході їх проведення учні використовують технологічне обладнання; інструменти, що мають гострі ріжучі кромки; хімічні речовини; електроінструменти та ін. Така ситуація вимагає нових підходів у професійній підготовці вчителів технологій у галузі охорони праці.

Актуальною проблемою професійної підготовки вчителів технологій є визначення їх основних обов'язків (функцій) у галузі охорони праці. У вищих педагогічних закладах освіти незалежно від рівня акредитації, майбутні вчителі технологій вивчають комплекс нормативних навчальних дисциплін “Безпека життєдіяльності”, “Основи охорони праці” та “Охорона праці в галузі”, “Цивільний захист”, а також окремі питання (розділи) з охорони праці та безпеки життєдіяльності в загальнотехнічних і спеціальних дисциплінах, які органічно пов'язані з їх тематикою [1].

Для окреслення основних функцій учителя технологій проведено аналіз типових навчальних програм навчальних дисциплін “Основи охорони праці”, “Охорона праці в галузі”, у ході якого з'ясовано, що вивчення даних дисциплін передбачає формування у майбутніх фахівців ряду професійних компетенцій:

1. Здатність до ефективного використання положень нормативно-правових документів у своїй діяльності.
2. Володіння основними методами збереження здоров'я та працездатності виробничого персоналу.
3. Обґрунтування вибору безпечних режимів, параметрів, виробничих процесів (у галузі діяльності).
4. Ефективне виконання функцій, обов'язків і повноважень з охорони праці на робочому місці, у виробничому колективі.
5. Проведення заходів щодо усунення причин нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві.
6. Проведення заходів з профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності.
7. Здатність до організації діяльності у складі первинного виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці.
8. Методичне забезпечення і проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці серед працівників організації (підрозділу).
9. Упровадження безпечних технологій, вибір оптимальних умов і режимів праці, проектування та організація робочих місць на основі сучасних технологічних та наукових досягнень у галузі охорони праці [1].

У відповідності до основних компетенцій, що регламентовані типовими навчальними програмами та основними складовими професійних компетенцій вчителя технологій, необхідним і своєчасним є питання узагальнення та систематизації його професійних функцій у галузі охорони праці.

Необхідно враховувати, що майбутній учитель повинен уміти ефективно використовувати нормативно-законодавчі документи, які є основою розробки інструкцій, журналів інструктажів, методичних матеріалів, що сприяють формуванню в учнів знань та умінь з дотримання правил техніки безпеки під час занять трудового навчання. Також необхідним є, аби вчитель володів уміннями організації навчально-виховного процесу із дотриманнями норм та правил із забезпечення збереження здоров'я та працездатності

учнівської молоді, ефективного використання технічних засобів та заходів, які знижують ймовірність травмування.

Слід окремо відзначити, що “Основи охорони праці” та “Охорона праці в галузі” є нормативними дисциплінами, які дозволяють варіювати зміст залежно від специфіки освітньої галузі. Однак давно не є секретом, що підготовка з цих дисциплін практично нічим не відрізняється для педагогів, економістів, юристів, інженерів, медиків. Такий стан проблеми є неприпустимим, адже навіть, беручи до уваги, галузь освіти стає очевидним, що вивчення таких дисциплін, наприклад, як математика, біологія, фізика, хімія проводиться у різних умовах та з використанням специфічних, потенційно небезпечних, предметів, пристроїв та речовин.

Сучасні вимоги до технологічної освіти учнів вимагають від учителя технологій використання, окрім великої кількості інструментів і технологічного обладнання, великої кількості технічних засобів навчання, інформаційно-комунікаційної та демонстраційної техніки. Слід пам'ятати, що уроки трудового навчання часто проводяться у вигляді уроків-екскурсій, уроку-гри, конкурсів та інших нетрадиційних форм. Такий інноваційний шлях розвитку освіти вимагає відповідної, оновленої до сучасних умов, фахової підготовки вчителів технологій у галузі охорони праці.

Аналіз стану, розглянутої нами проблеми в педагогічній теорії та практиці і сучасних умов підготовки майбутнього вчителя технологій виявив соціально-педагогічне протиріччя: між вимогами до вчителя по забезпеченню безпечних умов проведення різних типів занять трудового навчання і недостатнім рівнем їх спеціальної професійної підготовки в галузі охорони праці.

Одним із визначальних завдань підготовки майбутніх учителів технологій у галузі охорони праці має бути пошук нових методів та засобів оптимізації вивчення дисциплін даної галузі. Таке твердження є не безпідставним, адже, відомо, що протягом багатьох років у вищій школі привілеювала лекційно-практична система організації навчання. Характерними елементами такої системи є: великий обсяг систематизованої інформації у формі лекцій, семінарсько-практичні заняття – основна аудиторна форма закріплення та поглиблення навчального матеріалу, отриманого на лекції. Однак, зазначимо, що суспільство з тих пір змінило двічі форму свого устрою, від індустріального до постіндустріального й від постіндустріального до інформаційного. За цей час науково-технічний прогрес досяг якісно нового рівня, ключовим напрямком якого є стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій.

Наведемо приклад, Україна є одним із лідерів по швидкості збільшення кількості користувачів мережі Internet, так у 2000 році кількість користувачів налічувалось близько 200 тисяч, у 2010 їх кількість зросла до 15,5 мільйонів, наведених показників не мають навіть розвинуті європейські країни [8]. Такий стан розвитку інформаційно-комунікаційних технологій вимагає суттєвих, відповідних змін до системи освіти, використання інформаційно-комунікаційних засобів під час проведення аудиторних занять, використання веб-ресурсів для організації самостійної роботи студентів, дистанційного навчання, тощо. Мережа Internet значно розширила можливості отримання інформації та взаємодії між користувачами, з'явився термін Internet-освіта, який передбачає навчання людей за допомогою електронних навчальних пристроїв та освітніх веб-ресурсів. За таких умов розширюється коло способів педагогічної взаємодії, які сприятимуть удосконаленню методів підготовки вчителів технологій у галузі охорони праці.

Крім того, слід пам'ятати про гуманістичний вектор розвитку сучасної освіти, характерними рисами якого є: розвиток особистості, як суб'єкта життєдіяльності; персональний характер навчання, з урахуванням особистісних якостей студентів; індивідуальні траєкторії освіти та ін. Головною метою даного напрямку є перехід від так званого “освітнього конвеєру” до особистісно орієнтованих моделей освіти. Ми вважаємо, що одним із способів реалізації принципу гуманістичного навчання є використання освітніх веб-ресурсів, які б служили засобами індивідуалізації спілкування викладача та студента, а

відповідно – індивідуалізації вивчення певної навчальної дисципліни, в нашому випадку “Основ охорони праці” та “Охорони праці в галузі”.

У ході дослідження нами виявлено ряд проблем у підготовці вчителів технологій у галузі охорони праці, ключовими серед яких є: визначення професійних функцій (обов’язків) учителів технологій, невідповідність спеціальної підготовки вчителів технологій до вимог із забезпечення належних безпечних умов проведення різних типів уроків трудового навчання (технологій), удосконалення змісту підготовки, недостатнє використання інноваційних методів навчання у спеціальній підготовці вчителів технологій, засобів інформаційно-комунікаційних технологій, веб-ресурсів (рис.1).

Рис.1. Ключові проблеми підготовки вчителів технологій у галузі охорони праці.

Подальших досліджень вимагає вивчення факторів, які спричинили виникнення даних проблем та безпосереднє їх вирішення шляхом удосконалення процесу професійної підготовки вчителів технологій. Очевидно, що наше дослідження повною мірою не описує усіх проблем підготовки майбутніх фахівців технологічної освіти у галузі охорони праці, однак нами виявлені основні проблеми, вирішення яких дозволить оптимізувати дану підготовку, відповідно до вимог сучасності.

Ураховуючи вище згадані проблеми та інноваційні процеси розвитку суспільства, а відповідно і системи освіти, потрібно удосконалювати систему підготовки вчителів технологій, особливої увагу у цьому процесі необхідно приділити підготовці у галузі охорони праці. Серед можливих шляхів оптимізації даного процесу виділимо наступні:

1. Демократизація, гуманізація навчального процесу – перехід від авторитарного способу навчання до співробітництва.
2. Підвищення рівня самостійної роботи студентів.
3. Комплексне впровадження у навчальний процес засобів інформаційно-комунікаційних технологій.
4. Використання викладачами персональних освітніх веб-ресурсів як засобу публікації дидактичних матеріалів.
5. Кваліфіковане надання педагогічного супроводу та підтримки студентам засобами освітніх веб-ресурсів.
6. Удосконалення змісту підготовки вчителів технологій у галузі охорони праці, відповідно до завдань їх майбутньої професійної діяльності.

Висновки. Підводячи підсумки, варто зазначити, що проблема підготовки вчителів технологій у галузі охорони праці є актуальною та малодослідженою. До вирішення даної проблеми крім педагогів та науковців, має залучатись держава та громадськість. Дана проблема вимагає комплексного вирішення, яке в майбутньому дозволить розв’язати ряд соціальних та економічних проблем.

ЛІТЕРАТУРА:

1. ДНАОП 0.00-4.12-99 Типове положення про навчання з питань охорони праці.

2. Коберник О.М. Компетентнісний підхід в технологічній освіті // Проблеми трудової та професійної підготовки: Зб. наук. пр. – Слов’янськ, 2008. – Вип.12. – С. 9-16.
3. Сидоренко В.К. Актуальні проблеми підготовки вчителів трудового навчання в світлі реформування освіти в Україні // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – №2. – С. 41-44.
4. Типова навчальна програма нормативної дисципліни “Основи охорони праці”.
5. Типова навчальна програма нормативної дисципліни “Охорона праці в галузі”.
6. Тхоржевський Д.О. Методика трудового і професійного навчання та викладання загальнотехнічних дисциплін. Навч. посібник. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Вища школа., 1992 – 334 с.
7. Чернишова Є.Р. Стан підготовки майбутнього вчителя до формування в учнів основ знань щодо здоров’я та безпеки життєдіяльності // Рідна школа. – Київ. – 2003. – грудень. – С.8-10.
8. Internet Usage tatistics. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://internetworldstats.com/euro/ua.htm>

Тимощук А.С.

ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТЕХНОЛОГИЙ В ОТРАСЛИ ОХРАНЫ ТРУДА

В статье очерчены основные проблемы подготовки учителей технологий в области охраны труда и причины возникновения данных проблем. Предложены методы оптимизации процесса подготовки будущих учителей технологий, применительно к современным условиям.

Ключевые слова: учитель технологий, профессиональная подготовка, безопасность учащихся, охрана труда, веб-ресурсы.

Tymoschuk O.S.

PROBLEMS OF TECHNOLOGY, SPECIAL TRAINING, STUDENTS' SECURITY, LABOR PROTECTION, WEB RESOURCES.

The basic problems of teachers technology training in the field of labour protection and causes of these problems are outlined in the article. Methods of optimizing the process of future technology teachers training according to modern conditions are given.

Key words: teacher of technology, special training, students' security, labor protection, web resources.

УДК 378.147:81'271:640.4(045)

Трофімук К.В.

ТРЕНІНГ ЯК ФОРМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ ДО КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

У статті проаналізовано основні завдання та принципи тренінгів зі спілкування. Наведено тренінги, які стали найбільш успішними при формуванні культури професійного спілкування у майбутніх фахівців з готельно-ресторанної справи.

Ключові слова: тренінгові технології, тренінги спілкування, фахівці готельно-ресторанної справи, професійна підготовка, культура професійного спілкування.

На сьогодні в Україні вдосконалюється система підготовки фахівців з готельно-ресторанної справи відповідно до вимог професійної освіти. Про це наголошується в низці нормативно-правових державних документах, а саме в Законі України “Про вищу освіту”(2001), ”Про туризм” (1995), ”Про курорти” (2000). Під час професійної підготовки фахівців даної галузі у вищій школі обов’язковою умовою навчання і майбутньої професійної діяльності є знання основ різних видів спілкування та володіння культурою